

Aan: de minister van LNV, de staatssecretaris van I&W
Van: Ctgb
Datum: 20 mei 2019
Betreft: Ctgb-advies inzake Appreciatie van het rapport "Een onderzoek naar mogelijke relaties tussen de afname van weidevogels en de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen op veehouderijbedrijven"

Aanleiding

Op 13 april 2019 is het rapport "Een onderzoek naar mogelijke relaties tussen de afname van weidevogels en de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen op veehouderijbedrijven" van ^{5.1.2.e Woo} gepubliceerd. Het Ctgb heeft onderzocht of het rapport aanleiding geeft tot het ingrijpen in de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Conclusies

Het Ctgb concludeert het volgende:

- Voor zowel gewasbeschermingsmiddelen als biociden zijn geen overschrijdingen van ~~bestaande in de huidige toelating~~ toegestane ~~blootstellings~~concentraties in de bodem gevonden. Het Ctgb ziet daarom geen ~~aanleiding reden/grond~~ tot ingrijpen in de toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden.
- ~~Het Ctgb heeft grote vraagtekens bij de proefopzet, uitvoering en uitwerking van de studie.~~
- De door de auteurs veronderstelde relatie tussen ~~insecticidenstoffen, aantallen insecten~~ (kevers) en weidevogels is op basis van dit rapport niet aangetoond.
- ~~Het Ctgb heeft grote vraagtekens bij de proefopzet, uitvoering, uitwerking.~~ Het Ctgb acht op ~~grond hiervan een~~ conclusie dat de weidevogelstand afneemt door het gebruik van insecticiden ~~onge~~grond.

Advies

~~In het rapport wordt op enkele deels bekende lacunes in de beoordelingssystematiek voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden gewezen. Het betreft:~~

- ~~Voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden: het effect van de mogelijke blootstelling van niet-doelwit organismen aan meerdere stoffen of een mengsel van stoffen die aanwezig zijn in de bodem.~~
- ~~Voor gewasbeschermingsmiddelen: de route van residuen op gewassen die via consumptie van met een gewasbeschermingsmiddel behandeld diervoeder via de mest in de bodem terechtkomen. (Voor biociden is de route van in de stal gebruikte biociden die via mest in de bodem terecht komen onderdeel van het toetsingskader.)~~
- ~~Voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden: indirecte gevolgen, zoals bijvoorbeeld het effect op vogels door de afname van insecten als geschikt voedsel als gevolg van het gebruik van middelen.~~

Het Ctgb adviseert u hierover als volgt:

~~Mogelijke blootstelling van organismen aan meerdere stoffen aanwezig in de bodem~~

~~Dit is een bekende lacune in de beoordeling, waarbij ook andere stoffen zoals diergeneesmiddelen of humane geneesmiddelen onderdeel kunnen zijn van een dergelijke combinatieblootstelling. Het Ctgb merkt op dat een combinatieblootstelling mogelijk relevant is als deze stoffen eenzelfde werking hebben op een organisme. Dat is niet altijd het geval. Uit eerder onderzoek blijkt dat vaak één stof het meest bepalend is voor het effect, bijvoorbeeld omdat deze stof voorkomt in een hogere concentratie of een sterker effect heeft. In die gevallen is het huidige toetsingskader dan toereikend. Het Ctgb adviseert u om onderzoek te doen naar gehalten van chemische stoffen in de bodem en op basis van de laatste wetenschappelijke inzichten naar cumulatieve blootstelling en~~

Opmerking ^{5.1.2.e Woo} (1): Ik vind dit iets te veel eer. Sowieso punt a en punt c waren al bekend en hier wordt ook al (min of meer) aangewerkt op EU niveau. Wellicht is punt b hier te noemen als min of meer 'nieuw' voor Gewas. Dat zou ik hier wel meenemen. Zeker omdat dit allemaal genoemd wordt in het rapport. Maar gezinsz gekwantificeerd door de metingen e.d. in het rapport.

Opmerking ^{5.1.2.e Woo} (2): Ik weet niet of het nog nodig is zelf een onderzoek voor te stellen; Er is onlangs Guidance uitgekomen; <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/5634>

Misschien eerst nagaan of dit toereikend is?

combinatietoxiciteit te onderzoeken of dit risico's oplevert voor bodemorganismen. Is dat het geval, dan moet worden onderzocht hoe de beoordelingsmethodiek voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden (en mogelijk andere stoffen) moet worden aangepast om deze risico's te kunnen uitsluiten.

Route via residuen op gewas via mest naar bodem (gewasbeschermingsmiddelen)

Voor gewasbeschermingsmiddelen is deze route geen onderdeel van het huidige toetsingskader. De beschikbare gegevens in het rapport zijn echter te summier om conclusies te trekken aangaande deze route. Hierbij wordt benadrukt dat in geen enkel bodemonster de — in de huidige toelating-toegestane blootstellingsconcentraties zijn overschreden. De reden dat deze route geen onderdeel is van het toetsingskader is dat er geen directe relatie is te leggen tussen de toepassing (in Nederland of elders) van een gewasbeschermingsmiddel en de mest die uiteindelijk in de bodem terecht komt. Het is namelijk niet bekend in welke mate een in Nederland toegepast gewasbeschermingsmiddel via de consumptie van diervoeder in de mest terecht komt en daaropvolgend in welke mate deze residuen in mest in de bodem terecht komen.

Op basis van nader onderzoek naar de effecten van chemische stoffen in de bodem kan nader worden bepaald of deze route relevant is en opgenomen moet worden in het toetsingskader voor gewasbeschermingsmiddelen.

Indirecte gevolgen voor vogels via verminderde beschikbaarheid van voedsel

Dit is eveneens een bekende lacune in het toetsingskader. Echter, het toetsingskader voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden omvat de bescherming van niet-doelwit organismen, zoals insecten, vogels en planten. Met de bescherming van bijvoorbeeld insecten of planten wordt indirect ook gezorgd dat deze voedselbronnen voor andere organismen beschikbaar blijven. Het Ctgb vindt ten algemene dat meer expliciete aandacht voor deze indirecte effecten in de risicobeoordeling gewenst is. Voor gewasbeschermingsmiddelen wordt dit meegenomen in de lopende Europese discussie over de ontwikkeling van een nieuw richtsnoer voor de beoordeling van vogels en zoogdieren.

En voor biociden?

Opmerking ^{§1.2.2 W} **4**: Dit is min of meer in lijn met de aanbeveling van de WUR. De WUR zou dat doen met de bodemdata uit dit rapport en zelf ook monsters gaan nemen in de bodem en in mest.

Opmerking ^{§1.2.2 W} **4**: Dit is denk ik niet het onderzoek dat de WUR aanbeveelt; de WUR wil: *Een analyse van de mogelijke bronnen en aanvoerroutes van de gemeten stoffen (niet alle stoffen gemeten in mest lijken uit het voer te komen).* Zou je niet meer iets moeten aanbevelen in de trant van: bij de afleiding van normen voor veevoer/krachtvoer rekening houden met de 'doorvergiftiging' naar mest en bodem?

Opmerking ^{§1.2.2} **(5)**: Dit ging de WUR toch ook doen?

Opmerking ^{§1.2.2} **(5)**: Dat is een goede vraag, dat weet ik zo niet. Even navragen bij biociden.